

ד ר ו ש י ם *

דרוש א.

והיה כו יבואך ד' אל ארץ הכנעני כאשר נשבע לך
ולאבוריך ונתנה לך.—היה לאות על ידכה ולטופת
בין עיניך כי בחיזק יד הוציאנו ד' סמצרים" (שמות יג)
—ביאה דכתב רחמנא גבי תפלין—למה לי, הווא
מבעי ליה לכדחננו דבי ר' ישמעאל, עשה מצוה זו
שבשבילה חכנס לארץ" (קדושין לו)

להבין את היחש שבין תפלין לכניסת הארץ יותר מכל המצות כולם.
נראה דהנה החומר והצורה לעולם מתנגדים הם זה לזה,
ולפי זה, ישוב העולם הזה—והקדושה ביראת השם ואהבתו ומדות
יפות ומועילות ועבודת אמת, לא יכוננו יחד. כמו שכתב הרמב"ם ז"ל
בפרוש המשנה (סוף סדר קדשים) "שבשעה שהם (וקני תורה) מזקינים
ונחלשים ויפסד גופם, תרבה חכמתם ויתחזק שכלם ויוסיפו שלמות",
וכן כתב החובת הלבבות (סעיף הפרישות פרק ג). כל זמן שהוסיפה הארץ
ישוב, הוסיף השכל חורבן. אמנם באמת אין דבר זה לכלל מוחלט
ואין זה תכלית השלמות, שאי אפשר לומר כלל שענין הגוף וישוב העולם
יהיה בעצמו ענין רע, שהרי לעתיד לבא יעמוד הגוף בתחית המתים
ואם היו עניני החומר חסרון מוחלט איך יהיה זה תכלית נכבד. אלא
שענין הדבר הזה הוא, שכל זמן שהשכל הוא רפה ונוה להתפתות
אחרי הבלי הגוף, שלא לעשותם לשם תכלית הנכבדה רק מצד המשכת
הרצון הבהמי הגרוע, אז בודאי רעים הם ואשרי הנבדל מהם. מה
שאיך כן אם השכל חזק מאד עד אשר ימשוך את כל ענין גופני על
דרך הקדושה, ואם ירחיב לבבו יגדל ביראה ויגבה לבבו בעבודה, ואם
יכבדוהו יראה לישר דרך ד' לרבים כיון שיהיו דבריו נשמעים, לאיש
אשר שבלו אומין וחזק כל כך עד שמתפך כל עניני הגוף למוכה
וברכה, כל מה שיתוסף בגופו חזק ואומין יתוסף גם בשכלו אומין
וקדושה.

והנה תכלית כל החכמות הוא רק להכיר את השם ית' ולדעהו זמן
הדעת יקנה אהבה לו ית' כמו שכתב הרמב"ם (סוף הלכות תשובה)
"דבר ידוע וברו שאין אהבת הקדוש ברוך הוא נקשרת בלבו של אדם
עד שישנה בה תמיד כראוי, ויעזוב כל תאות שבעולם. כמו שצוה
ואמר (דברים י) "בכל לבבך ובכל נפשך" אינו אוהב את הקדוש ברוך
הוא אלא בדעת שידעהו, ועל פי הדעת תהיה האהבה, אם מעט מעט

* נחקקו סחוד כו"ק של רבנו שלום א' חלק מהדרושים אשר דרש או

במסעותיו לעורר עם ד' לקיום מצות תפלין כמאמרה,

ואם הרבת הרבה, לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות
 ובתבונות המודיעים לו את קונו כפי כח שיש באדם להבין ולהשיג.
האהבה דומה לאש בהבערתה, כמו שכתוב (סיר סטיריס ס) "רשפיה
 רשפי אש שלהבת יה" אם כן יהיו מרדות הבלי עולם ונמיית השכל
 אחריהם דומים למים המכבים את האש, וכמו שכתוב (סס) "מים רבים
 לא יוכלו לכבות את האהבה". ובאמת כך היא המדה, שהרי אמתת
 האהבה אינה באה כי אם מצד הידיעה השלמה והברורה שהיא אמתת
 התורה. תורה דכתיב בה אמת דכתיב (משלי כג) — אמת קנה ואל תמכור —
 אין הקדוש ברוך הוא עושה לפניו משורת הדין" (ע"ז ד). אם כן יאתה
 לקרותה אש, על שם הנבירות המתרחשות לשם אש. ומלוי הרצון
 בלא ענין שכלי, כל מה שימלא רצון והוא שלא על פי חכמה ועל פי
 משפט הראוי, כשנשאל מאין נמלא זה הרצון כיון שאינו לפי השכל, על
 כרחנו תהיה התשובה — מהחסד שנמשל למים. על כן ראוי כל מלוי
 רצון שלא על פי חכמה להדמות למים שהוא משל לחסדים, אבל באמת אין
 החסד שלמות גמורה למקבלים אותו, כי ראוי שיאזור אדם חלציו בגבור
 עד שיהיה מ. אבירי לב הרחוקים מצדקה" (יסעי' זרכות יו) שיהיה על פי
 דין ראוי לכל טוב ממנו ית', זאת היא עיקר השלמות, ואם ימשך אחר
 הרצון לברו יחטא ואשם בודאי, שמימי הרצון יכבו את אש השכל. אמנם איך
 יהיה הדרך שהרצון יתמלא לו ומכל מקום לא יקבל השכל הפסד,
 הוא רק אם נעשה בהנהגת הרצון עם השכל בהנהגת המים עם האש,
 כי אם אין הפסק בין המים להאש או כשירבו המים מעט יכבו תבערת
 שלהבת גדולה מאד, אבל כשיהיה איזה הפסק אזי ישלט האש על
 המים לתת בהם ענין אשי גדול מאד. כמו כן החובה בהנהגת השכל:
הנה "עיר פרא האדם יולד" (איוב יא) ושירות לבבו נברה עליו מנוער עד
 שיצר לבו מתעורר על ידי כל ציור הבא אל לבו וכל חכמה של הנהגה
 ישרה לא תכון לו, כי על ידי רצון לבבו לא יחזה נכוחות בענין
 העבודה, כי גאות אדם תשיאנו כי איך יחל כבודו לעשות כל דת ודין
 והוא אדון לעצמו בטפשות לבבו. ואף על פי שיהיה חכם משכיל ויודע
 ואפילו אם יכיר כבוד אלהים ית', מכל מקום לא יהיה עובד השם. כי
 תאות לבבו אשר ראש כל תאוה היא מדת הגאווה הנמועה באדם
 וחברת המדינה מחזיקתה, כשלא ישים לה מתג ורסן לבלום על ידי חכמה
 ומוסר, המדה הרעה הזאת תסיר לבבו מלהשתעבד לאדון כל ית' אשר
 אך לו יאתה הכבוד והגדולה. על כן ראינו הרבה אנשים חכמים אלהיים
 באומות העולם, ועד סוד העבודה לא באו ולא עבדו את ד' כלל. וסבת
 מניעת חברתם את החיוב לעבוד את ד', היא הגאווה הפנימית הנמועה
 באדם ולא על נקל יכופ אותה, והיא תוליד גם את דעתו שולל.
אמנם אם תהיה מחיצה מפסקת בין השכל והרצון או יפעול השכל
 על הרצון, וכל מה שיתחזק הגוף בכחותיו כן ירבה השכל
 עבודתו, כי יהיו לו כלי תשמיש נבונים ומתוקנים. המחיצה היא שיהיו
 כל מערכי לבבו בעניני הנהגותיו, הולכים על פי סדר תורת ד',

אחרי שנתבררה לו אמיתת האמונה כאשר הפך הקדוש ברוך הוא לכל איש ואיש הכנה פשוטה, שבהטיית אוזן מעט, מיד יכיר וידע כל איש ישראל גדול אמתת האמונה, מיד לא יפנה כלל בדרכים אחרים בכל השכלותיו בהנהגתו כי אם על פי דרך האמונה, ויתגדל שכלו בעניני התורה ופקודי ד' הישרים. והנה אז תהיה לו האמונה מתיצה מבדלת בין החומר והשכל, כי שכלו לא יהיה כי אם בכל האמונה. והו"ו צרור החיים את ד' שעל זה נאמר (שמואל א' כ"ג): "והייתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ד' אלהיך" כי "צדיק באמונתו יחיה", וממילא נמצא שהאמונה היא צרור החיים. והכונה, כי ענין המיתה דבק בחומר, והכונה בנטיית הנפש אל החומר, אבל לא החומר מצד עצמו, כי איך יתכן לחומר מיתה, ולא ימות כי אם מי שיהיה חי והרי החומר לא היה מעולם חי ואיכה ימות, אלא נטיית הנפש החיה בתשוקה לעניני החומר הסדומים, ולהשוב שזאת היא תכלית ההצלחה, ובאמת הלא המה כלים ואובדים, ואז כפי חוזק הקוי הנפש ותשוקתה ונטייתה אל אלו הדברים הכלים, כן תגדל מיתתה בהאבד מונח בל אלו הדמויות, אבל כשלא יתערב השכל עם הרצון לא יהיה מקום לנפש, שעיקר חזקתה הוא השכל, שתהיה מתערבת הרבה בעניני הגופניים ולהיות טבועה בהם בטבע הקשור, כי האמונה שדבר אין לה עם הרצון הגופני תבדיל ביניהם. על כן הדבק באמונה—דבק בד', ואם שלא יהיה פורש באבריו מכל עניני העולם, מכל מקום מחשבתו קדושה באמת בפנימיות לבבו כי כיון שמאמין באמונה שלמה שהתכלית אינה כי אם הדבקות וההתקרבות לאור השי"ת, שרצונו הוא חיי כל העולם, ומאמין שאין בו ית' שום משל ודמיון לעניני הגשם ח"ו, ואין שייך קרובה אליו ית' כי אם בההליכה בדרכי השכל והיושר, שהם הנהגותיו ודרכיו שמנהיג בהם את בריותיו, ממילא יתקדש בלבבו.

אכן אין זה ביד האדם לקנות זה האומץ הגדול, שכל דרכי לבבו יעלו לתוסם רק על שקל הקודש אשר באמונה יסודם, ועם שיודע כל איש וישראל בלבבו מאד, שאך זהו הדרך האמתי אם כן ראוי שכל דרכי השכל על זה יפנו. אבל יצר הרע יטמא את השם בגלולי הדמיון, עד שירחיק גם האמונה מלב האדם ח"ו, כי מרבית הציוורים ישיב בלבו כפי מראה עיניו ולא יתבונן כי אין לנו יסוד מוסד בעולם על מה לבנות חכמת הנהגותינו כי אם בדרך האמונה אשר זאת היא עצת ד', והרצון להתחכם בהנהגותינו על פי דרך אחר מאבד הוא את עצמו לדעת וילך חשכים בטומאת מדות רעות, ודעותיו מתמפשות.

אמנם מה יעשה האדם ויסורו ממנו מרעים, הם הרהורי היצר שמכנים לאדם שרק על פי שכלו יחיה בכל הנהגותיו, עד שיבא מזה לחקור דוקא בשכלו גם על כל פרט מעבודת ד', אם ידמה לו שראוי, יעשנו, ואם לאו יחדל ח"ו, או יעשה כמו שכפאווה ח"ו בלא רצון וחשק, וזאת היא באמת ההליכה בקרי עם ד', כי קרי הוא דבר שאינו קבוע והיות

והיות ששכל האדם אינו קבוע כלל להשיג האמת, רק לפעמים במקרה ישיג דבר אמת, ונמצא שבדעותו תולה עבודתו על שכלו ודאי ילך בקרי, וכל זה בא רק מצד יצר הנאווה שרוצה רק בהתנלות לבו לאמר „אני ואפסי“, אם כן כל מה שיעשה לא ימצא חן כי אם שיהיה הוא המחדש והמצות מצד שכלו, אבל אין זה כלל דרך האמת והשלמות האמתית. כי אין טוב לאדם רק לשאת עול ולבקש האמת מצד אמתתו ולא מצד הנאווה וקורת רוח שמוצא מצד השגתו את האמת בשכלו ומישישים לבבו להיות אוהב האמת מצד אמתתו, הוא לא יפלה כלל בין איזה דרך שהאמת באה אליו, רק יהיה בנפשו יותר מעלה הדרך שהאמת יותר בתורה, וכאשר יתגל בזה יהיו כל שעשועיו רק בעניני האמונה, כי זוהי האמת היותר ברורה, וכל האמתיות שבעולם אי אפשר שיהיו מאומתים כל כך בסו עניני האמונה, והם כל הדרכים שבאו לנו בתורה אמת.

והנה תפלין הם כנגד כלי השכל, המוח והלב, שבהם השכל הנשמה מגלה שם את כחותיה. אך הלב הטבעי והמוח הטבעי אהווים הם בחבלי הרצון, על כן יוכל ח"ו להיות מקבל פגע לפי שנוי הרצון. על כן צונו השי"ת שנשים עלינו פאר שהוא נבדל מהנוף, ואם כן לא יהיה משתנה משנוי מזג הנוף ורצונו, כי הוא עומד לעצמו, ומצד כח השכל הקדוש שיש בתפלין, מאור אל הנוף בשליחות קוי אור שכל— אל הלב והמוח, ונמצא שפועל השכל על הרצון, ועל ידי הפסק המחיצה, האש מתגבר על המים ולפי זה כל מה שיהיה כח הנוף יותר חזק ואמיץ, עוד יגלה השכל ביתר שאת את אורותיו היקרות, על כן „המניח תפלין מאריך ימים“ (מנחות מד) כי אריכות הימים תלויה לפי חזק המזג, ולפעמים יזדמן שיהיה איש ראוי שיחזקו מזגו אלא שלא תהיה לו לטובה כי על ידי חזק הנוף יגדל כח החמדה, הקנאה, הבעס, הנאווה וכל המדות הרעות ויצא השכר בהפסדו. מה שאין כן המניח תפלין, שופעת על שכלו קדושת שכלי נבדל, ומושל על חומריו עד שבכל חזקת מזגו יוסיף מעלות בקודש, לו ראויה ברבת מזג חזק שיאתה לאריכות ימים.

והנה מעלת ארץ ישראל היא שיעלו בה ישראל לעבודה רמה כל כך, עד שכל מה שיתוסף להם ברכה בעניני העולם כן יוסיפו כבוד בנפשם ברוממות מעלה וקדושת אמונה ואהבת ד' באמת, ולתכלית זה אמרה תורתנו הקדושה תמיד עניני היעודים על מוצות העולם הזה, אף על פי שהן נבזות ופחותות אצל כל בר דעת מצד עצמם, אבל באמת הכל מיוסד על זה הסוד הגדול, שאין פחיתות כלל לשלמות החומר, אדרבה מעלה היא, אלא שעל ידי חלישות השכל תהיה במקרה שבה לענין רע, אבל בשתהיה קדושת השכל ברוממות תכליתה אז זהו תקפו ונבורתו ותפארתו, כשיהיה לו כל טוב עולמי, ועל ידו יחרץ בעניניו לגדל ולרומם עניני

הקדושה העליונה למען כבוד שם ד' ית:

רפי זה ביון שעל כל פנים ארץ ישראל יסדה הקדוש-ברוך-הוא בתכלית הטוב לעניני הנוף, "ארץ זבת חלב ודבש", אם כן יש ח"ו סבבה שיתחזק הנוף ועל ידו יחלש השכל ביון שיהיה מעורב בנוף, על כן הקדים הקדוש-ברוך-הוא מצות תפלין לבניסת הארץ, לומר, "עשה מצוה זו ותבריל שכלך מעניני החומר, או כל מה שיוסיף הנוף ישוב וטובה, ויוסיף השכל קדושה וזכבוד אמת על כן בשבילה תכנס לארץ", ותהיה באמת ארץ החיים, שמתענג על ד" אף על פי שיתן לך משאלות לבך", (תהלים לו) בנחלה בלי מצרים. ועל פי זה יש לומר, שהמרגלים שלקחו מפרי הארץ גם כן כונו בהם, להסיר לבבותיהם של ישראל מן הארץ. כי עיקר תכליתם לעבוד את ד', ולזה דרושה הנכרת השכל, ולפי טבע הארץ תתנכר התאוה, ויש לומר, עזהו שאמרו, כי חזק הוא ממנו" (מדבר יג) "בביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא כליו משם" (סוטה לה), שחשבו: כיון שבחירת המצב ורע, נתן הקדוש ברוך הוא לבני אדם, הרי זה בביכול סלק רשותו מזה, ואמרו שלפי הנכרת הנופני שבארץ אי אפשר כלל שיבחרו בטוב והקדוש ברוך הוא סלק מזה רשותו בביכול. אבל שקר הדבר, כי ודאי הקדוש ברוך הוא מושל בלב, כמו שכתוב (ירמי יח) "הנה בחסר בני היוצר כן אתם בידי בית ישראל", וכידו להשיב לבות שובבים, שכן גזר בחכמתו העליונה שיטו רצונם לחפזן עבודתו, ועיקר קדושת הארץ כך היא, שכל מה שיתנכר בה הנוף, יוסיף השכל אומ"ק, רק בבחירה הדבר תלוי.

על כן אהשוב. שמטעם זה מתאמצת היא הסט"א ככל עוז שתהיה מצות תפלין מרופה בישראל ח"ו, כדברי רז"ל (סנה נה) וכל מצוה שלא מסרו ישראל עצמן עלי למיתה בשעת גזרת-הסלכות כגון תפלין, עדין היא מרופה בידם" כי אם היה לב עם ד' לעולם דבק במצות תפלין לא היו באים לכל רע, והיתה מתקיימת הנפחת (דברים נה) וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך וידאו ממך, כי היה השכל פועל הטוב בבלי החומר והיתה הקדושה מתוספת כפי תוספת הכח החמרי, וע"כ עד הנה יתחזק השטן מאד לבטל מצות תפלין מעם ד' בהנחתם שלא כתורה, על המצת. ועל ידי הסופרים שאינם יודעים את ההלכות המחויבות, ובודאי היא סבת עכוב הנאולה. ועתה שזכינו ב"ה בדורנו כי פקד ד' את עמו, ורוח קדוש נתעורר בלב רבים לשוב להתנהל בארץ הקדושה, וזה בודאי קול דודנו הוא הדופק לומר לנו: "שובו בנים לגבולכם", עלינו להתחזק במצוה זו אשר בזכותה נוכל לקבל טובת הארץ הנשמית בצרוף קדושתה הרוחנית באופן שיהיו לעזר זה לזה. וכן יתבאר על פי מה שכתבתי במקום אחר על דברי חז"ל שדרשו (מגילת יק) אהא דכתיב (ישעי נד) "מבני הארץ זמירות

שמענו צבי לצדיק" — גנאי הוא לחזקיה וסיעתו שלא אמרו שירה עד שפתחה הארץ ואמרה שירה, שנאמר מכנף הארץ ומירות שמענו וגו', שהכונה: חזקיה היה צדיק גמור ועיקר מחשבתו רק בענין תורה ועבודת השם, ואדרבה ישוב הארץ ירד בימיו בשביל שקידתו בתורה והקדוש ברוך הוא היה מצליחם למעלה מדרך הטבע, כמו שכתוב (י"ט) "והיה ביום ההוא יהיה איש עגלת בקר ושתי צאן", (ס"ו) "כל מקום אשר יהיה שם אלף נפן באלף בסף, לשזיר ולשית יהיה", אבל רצון השם היה, שאף על פני שזהו בודאי דרך מקודש, ואשרי האיש אשר בתורת ד' חפצו באופן כזה עד שישליך עסקי הארץ אחרי גוו, אבל ישוב ארץ ישראל היא בעצמה דבר קדוש ונשגב, והצלחת ישראל בארץ ישראל נורמת טובה גדולה לכל העולם, להכיר לכל באי עולם גדולתו ית' והשגחתו, שידבקו הכל בעבודתו. וזאת היא תכלית ביאת המשיח לומר שלום לרחוקים ולקרב הכל תחת כנפי השכינה, על ידי שיתבררו אותם שתקנו ענין בחירתם עד שיהיו ראויים לקבל ברכת ד'. והיו ענין "מכנף הארץ", שעם שמבע הארץ להיות מושבה בשפל, מכל מקום ארץ ישראל על ידי קדושתה פרהה לעילא ומוסיפה כה בנבונה שלמעלה על ידי ברכתה.

והנה חזקיה ביון שראה שעיקר הגם היה לתועלת כבוד עם ד' ועשרם, כי מצד הצלת הנפשות היה די שיתן הקדוש ברוך הוא בלבב סנחריב לעזוב את א"י, או שלא יבוא כלל (ע"י ס"ו) אלא שאז לא היה להם כל הכבוד הזה וגם לא מצאה ידם שלל העם הרב ההוא, ועניני עולם הזה לא היו חשובים כל כך לחזקיה להתעורר לומר עליהם שירה, שחשב שהם מעיקים לעניני עולם הבא והקדושה האמתית; אבל מעלת משיח היא, שכל עניני עולם הזה יעלה אותם להשתמש בקדושה, על כן דבר זה גרם שלא נעשה חזקיה משיח (ס"ו). והנה באמת שבח גדול הוא וצבי לצדיק, שהגיע למעלה רמה כזאת, עד שלא נתעורר לומר שירה על הצלחה זמנית, מכל מקום בערך חזקיה וסיעתו שהיה ראוי למשיח, הוא גנאי, עד שפתחה הארץ ואמרה שירה. כי מצד קדושת הארץ וכבודה וברכת ד' עליה עם רוב קדושתה, זה גרם להכיר לכל שראוי לומר שירה על הצלחה גופנית של עם ד' בארץ ישראל בפרט.

וזהו שאמרו חז"ל (ברכות ו) "שהתפלין הם עון לישראל", ונקראו גם כן (י"ט ס"ו) "זרוע עוון" — שכל זמן שישראל עושים רצונו של מקום מוסיפים כח בנבונה של מעלה, (איכה ג' ח') "בשעה שאדם מצטער שכינה מה הלשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי" (סנהדרין מו), שהראש והזרוע נתן לנו הקב"ה חוברים לקיים בהם מצות תפלין שסגולתה להפריד השכל מן הרצון הגם, וממילא יהיה שליט על הכחות החומריות וכל מה שיתוסף כח בחומר כן יגבר השכל עוד ביתרון מעלה, וממילא זהו תפארת השכל שיהיו כלי החומר חזקים,

ובודאי כשיפריה איש עניני שכלו מחומר, שוב אין סבה שיהיה סובל צער ויסורין המחלישים חמרו, כיון שכל מה שיתוסף בחומר

כה, יקבל שכלו יתיר עצמתו. אלא שעל ידי שהאדם אינו זהיר להיות משלים יפה את השכל על החומר, ע"י זה יוכל היות עבדונו החומר וכנע השכל תחתיו ה"י, על כן תקב"ח בחסדו מחליש כחות חסדו, כדי שיוכל לקבל תהנת השכל.

אבל באמת אך זה חלו הוא, כי אם היות השכל בעינו כדאנו לו, אז לא היה צורך לזה. ומפני זה נודם בזה הראש והזרוע בשורש הקדושה של התפלגן לתחת מוסקי אומין בקדושה ע"י התנבחות כחותיו החברית. על כן "בשעת שאדם מצטער, שיכנה מה לשון אומרת, קלנו כדאשי קלנו מורועי", והתפלגן על כן הם ענין לישראל שהמה סבה שיהיה לישראל כח ואומין כהתחיתם הנופנות ובהצלחת קניניהם, בכל הדברים הכתובים בתורה למכות ה' על עמו, ונקראו "זרוע עונו" כי על ידי זה מתחזקת בניבול גבורה של מעלה להשפיע טובה לתחתונים, וענין זרוע נקרא הכח המשפיע למלאכה, ומלאכה שייכת בנפרדים, ומפני שענין כדת השפעה היא להשיגת התחתונים, על כן מלאכה בהתלוא בנודע בדברי הכתובים. והתפלגן בכלל אפילו של ראש הוא סבה שתוכל להשיג ברמת ה' על התחתונים, ורוב מכותם לא יהיה להם להזיק, על כן נקראו התפלגן זרוע עונו, ושיך ענין זה שפיר על ענינו עולם היות שדבר בהם (סס): "אם אתן את דונך עוד מאבל לאויבך" וכו', כי ע"י זרוע העונו של סגולת תפלגן בשתשפור אותם, בצוח תחת שיטובות העולם הזה גם כן יבואו עליך בכל סילוי דמינעם האמתים :

ואנחנו אומרים לכל איש ישראל, עשה מצות ה' : של הנתת תפלגן במאמרת, ובדון תות"ק שבשפילה תכנס לארץ, ונושע השועת עולמים במתודה במוטו א"י.

הבש ב

אמר רבי אבון כי זה אדם אבן רבי יצחק מנין שתקדש-בן-דוד הוא טעה תפלגן שנאמר (ישעי' סב) ישמע לי בומינו ובורוע עונו [אם אתן את דונך עוד מאבל לאויבך, ואם ישירו מני בני תיזנען אשר יעשה בה במאכסה ואלכה-ומקטנו ושתה-] בויטתו היותו יפאמר (דברים לג) מוכיטו אש דת לשון, ובורוע עונו- אלו תפלגן שנאמר (תהלים סג) ע"י ענין לענין יקל, ומנין שהתפלגן ענין הם לישראל דבריהם (דברים כח) וראו כל עמי הארץ כי אם ה' יקרא עליה וראו סגן, ותמו רבי אליעזר הגדול אומר: אלו תפלגן יפאשר. (בבבית ז)

מאמרת זו יראה לעיני לבאי קצת בעק"י, כי מלמד עצמתי הדבון של הנתת תפלגן בלפי מערת, מה הוא? יש לראות עוד

במה שאמר, ובזרוע עזו—אלו תפלין" שהלשון זרוע הנוכח כאן מורה
 דאשליד קאי, ואמר אחר זה: "וראו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא
 עליך" ומסיק בדברי ד' אלועזר הגדול—אלו תפלין שבראש. וגם לשון
 נקרא" שהוא לשון נפעל צריך באור, וראוי היה להיות: כי ד' קורא
 לך בשמו.

ויתבאר בעה"י, על פי מה שנמצא באדם, כי הנהגת גופו ומדותיו
 מתנהגות בפני-עצמן על פי טבעו ומינוג. והנהגת השכלית, היא מצד
 השכל השורה במוח. והנה בשנמשיל ההנהגה האלהית לזה—שעיקר
 דברינו באלהות הוא רק בהנהגתו יתברך—, נבנה הנהגת הטבע בשם
 גוף ההנהגה, כמו שהגוף לא נראה בהנהגתו משפט, והוא שזה ומישהו,
 כח העכול מעכל—היפה לבריאותו ושאינו יפה בשוה, וכיוצא בו. כן
 בגלוי ההנהגה הטבעית אין אנו רואים משפט שכלי בפרטיו, ולפעמים
 נראה כאילו ח"ו (פיוט ט) "ארץ נתנה ביד רשע" וכיוצא בו, אבל הנהגת
 הנב, שהיא ודאי על פי משפט ודין בשכח ועונש לתת כפי הראוי,
 זו היא נשמה ומוח בערך ההנהגה.

והנה בדבר סגולת התפלין כבר כתבנו במקום אחר, שהיא מה
 שמפורש בתורה (שמוס יג) "למען תהיה תורת ד' בפיך"
 דהיינו דבקות התורה בגוף, שלכאורא רק השכל של האדם מקבל אור
 הנהגתה, והגוף על עמדו עומד, להתאות ולכעוס ולכל דבר שאינו
 ראוי, כי ממנו כל הסרון, ובשיחיה מרוד באיזה דבר והשכל לא
 יפקח אז על החומר, מיד יקדים גופו למשכו ח"ו לכל תועבת ד'
 אשר שגא, שהוא נגד התורה בכלל. על-כן החכמה שתהיה קדושת
 התורה מעורבת ממש במנוג הגוף, עד שתהיה החמשך אחרי הנהגת
 קדושת התורה—הנהגה טבעית שממילא היא נמשכת ולא יצויר כלל
 שבה בזה. על-כן צונו השי"ת לקשר התפלין בגוף, ודוקא "מהמותד
 בפיך" (שם כה), מפני שכל המותר לישראל הנה יש בו איכות כהנית
 שיהיה הוא ממש גופו של אדם, ומנהיג פעולות טובות בטבעו, כי
 המאכל מתחפך בגוף האדם לדמו ובשרו ועצמו, ועל כן כל מאכל
 טמא ח"ו מטמטם לבבו ומנהיגו בטבע באריות עקלקלות, ומאכל
 מצוה סוכך ומקדש הנהגתו הטבעית, עד שגם טבע לבבו שהוא מקור
 ההנהגה הטבעית שבגוף, ישתוקק לשם ד' ית"ש, כמו שכתוב (תל"ס
 פד) "לבי ובשרי ירננו אל אל חי", ובדאמרינן (שם ק"ח) "כל המענה
 את השבת נותנים לו נחלה בלי מצדים", כי הגוף הוא בעל מצד
 וגבול, על-כן יוצא לפעמים ח"ו לגבולו ויחרום, מה שאין כן השכל
 שטבעו להתפשט עד אין קץ. ונחלה היא מצד החומר, הארץ, על-כן
 דרשינן (קדושין כג) "דעבדים הוקשו לקרקעות מדכתיב (ויקרא כג) וחתנהלתם
 אותם", ונחלה אין לה הפסק" (ר"ס יג). שהוא מתבאר על פי המובא
 בש"ה בסידורו "שער השמים", דברי "ונת אלם", שתחומר מתעלה מצד
 שהוא יותר נצהי מהצורה, כי הצורה נעדרת ואחר כך תבא אחרת
 והיית החומר עומדת תבן לקבל צורה תמיד. על-כן "נחלה אין לה הפסק"

ולכן אמר, שהנחלה, — שמצד החומת, — תהיה בלא מצרים, כסגולת השכל. ואמר (סס) עוד בתור באור על זה "שנותנים לו משאלות לבבו", כי מה שלבבו הפין בטוב נצחי, שאינן כלל לפי טבע הלב, הוא בתורת מתנה, והכל מפני אכילה קדושה של עונג שבת. וכל דבר שיש לו איכות ואפשרות לאיזה דבר, יהול עליו אותו דבר יותר מאשר אם לא היתה לו מעולם איכות זו, כדמצינו (צ"ק עז) "היתה לה שעת הזושר" דחשיב יתרון לכמה ענינים בתורה. על-כן המותר בפנינו, היה לו איכות התאחדות עם גופנו, וכשמתאחד בנו עיקר בשר החי מצד כחו, הרי עורו וגידינו גם כן נכללים בזה, רק למען הורות שאין החבור ממש בפועל בטבע, רק למען האיכות הכחנית של הצורף מועילת, וזה מורה גם כן על הענין שהרוחניות הצורף להיות דבקה וממוסכת ברוח ההיים, על-כן העור והגידים בעצמם אינם נאכלים ומתאחדים, אבל צורף שכלי יש בזה שנרע שהם מפלים לגוף, וכמה שצורף יש לו צורף יש סמילא צורף לגידין ועור, וקדושת התורה מתאחדת בקדושת העור והגידין, על ידי ההזמנה והקדוש למצוה. ואם כן כבר נמצא הכנת דבקות טבעית לקדושת התפלין גם בפנימיות הכח הגנוז.

על כן אנו יודעים לסבר את האוזן גם בהנהגתו יתברך, שצדיקים ללמדה לנו מדמות הנהגת איש שלם, על פי משפט תורת אמת שאנו "מדמין צורה ליוצרה" (צ"ר פ' טו) ונעשה דוגמא של מעלה, וההכרח הוא לומר שכמו כן בהנהגה של השי"ת, אף שנראה לעין שהטבע הולך במהלכו לא על פי משפט השכל, מכל-מקום הכל מושרש כפי מדת המשפט והיושר האמתי, וכיון שהכל מתנהג כפי אותו מדת היושר, אם כן הטבע והגם הכל אחד. שפנימיות הטבע גם הוא, דמיו גם—הנהגה שעל פי תכלית המשפט והיושר האמתי שגלו רק לפניו יתברך שמו, ועל פי היושר הזה קבלו ישראל את התורה, וקרובים בעצמם—וגורמים לקרב על ידה כל הראוי—לקבל אור אמת לתכלית חיי האמת, שהיא הטובה השלמה, ועל כן הם הם העיקר בעולם, וגם "ספינות הבאות מגליא לאספטיא אינן מתברכות אלא בשביל ישראל" (יבמות סג), ואין אנו יכולים להשיג איך הכל מתקשר בתכלית כבודו ית'.

והנה ישנם בכלל בענין השכל וההנהגה הבאה בגלוי, שלש חלוקות הויכוחות. השכל בעצמו הכללי, שמצד עצמו וגבהו איננו עומד לפעול פעולות פרטיות, גם אפילו לא להשכיל בפרטיות. [כי השי"ת מנביו לשבת ומשפילי לראות, הוא מצד שהוא ית' כל-יכול הוא ראשון והוא אחרון ואין עוד מלבדו, אבל מה שחקק הוא יתברך כרצונו שיתגלו הדברים לפי ההדרגה, שם את החוקים המחויבים בזה לפי השכל המושג לבני אדם אפילו בגלוי הנהגתו יתברך, בפרטות המתגלה] ואחר כך יבא השכל, המשכיל פרטים לפי ההשקפה בהם. ואחר כך ידבק בגוף הפועל בטבע, עד שתהיה עשיתו כעשית השכל, (תהיה לה) כל עצמותי תאמרנה ד' מי כמוך וזהו התוכן של שלש המדרגות הללו. תורה, תפלין של ראש, תפלין של יד. תורה נבדלת מכל פרט, תפלין

תפלין של־ראש, עומד להשכיל בחכמה גם בפרטים—יחס בעצמם אינם שכל. תפלה של־יד, עומד להתחבר בבחי הפעולות ישיחה מעורב בהן ונמשך ברוחן, עד שהמעורר לפעולות המעשיות והמנהגים יהיה רק השכל על פי תורה"ק.

ולפי דברינו הנ"ל בהנהגה, הנה הפלל שהוא השלמות האמתית שאינה צריכה להשכלה פרטית למה שאינן בערך שכל, כי רק (טעו) ב) "ונשגב ד' לבדו ביום ההוא" בחוב, הוא תורה. ועל פי זה הפלל מסתעף הכח הפועל שיהיה מושגש השכל המשכיל—בפרטים הנעשים מיסוד הגורם את ההשכלה, והוא תפלין של־ראש. וממנו בשישלים ויעורב עם ההנהגה בעצמה יגיע למדרגה שכל פעול ידע כי הוא יתברך פעלו, ולענין שכל האדם המבורך ומורגל בפרטיו, עד שכל המעשים הוא עושה בחוקו לפרטיהם, הוא התפלין שעל הזרוע, שהוא מקום כלל כחות הפעולות. אמנם בפעולות עצמן ישנן המעולות, שניכר מהן בעצמן ענין השכל בלא מסך מבידיל, כמו הנסים, בדאמרונו (נרכות ט) "מידע ידעו מאן עביר גיפא—קודשא בריך הוא", ובאותן הפעולות לא ייחס כלל שכל אחר, הנגרע בערך השכל המשכיל בפרטים מצד התאחוז בעצמות ההנהגה, מפני שאור ההנהגה ברור בזה עד שמצד השכל המשכיל בעצמו יאיר האור עליהם ומתאחו ונמשך מאלו, רק הפעולות המסותרות שהאור רחוק מהן ונראה שהן מתנהגות היו מבלעדו השכל, עליהן אנו אומרים שנמשך—בפנימויות שלהן—עצמות השכל, להבוננו שאין מתנהג כי אם על־פי השכל האמתי אשר הקק יתברך "דיחב חכמתא לחיפיון" (דניאל ב).

על כן כאשר יתחלקו הפעולות לימין ושמאל, מהימינים ומזבנים, אז ההנהגה הישרה להימינים לצדוקים הכל בא מצד הימין, והעבבה מצד השמאל, לכן הימין מאיר מתפלין של־ראש ואין צורך דבר אחר להביא לה אור, רק השמאל שתום וקמוץ מלשכל אור השל־ראש, על כן תפלין של־יד הם דוקא על יד כחה. והנה נגד פעולות הימין הם באדם כל מעשו מצוח, שבאמת העוסק במצוח הוא ממשיך האור בעצמו, על־כן אין צורך לשל־יד בפני עצמו, ודי לו בשל־ראש. אך פעולות השמאל שהם כל פעולות הרעות, שצריך האדם לרוסמן ולקדשן למען תכלית האמת שהוא כבודו יתברך, צריך תפלין של יד בפני עצמו, עד שיהיה המניע את הפעולה דוקא אותו השכל הנקנה מתורת ד', ובא על־ידו דעת תלמוד־תורה, שזוכה להבין ולהשכיל באמינה.

והנה "עו" ודאי נקרא מה שלא יושג בסבת כחות הגוף, שהרי הם בטלים וחלשים, ומה עוהם. על־כן המשל להנהגת החכמה בתורת השגחה, מה שלא נוכל להשיג בפנימויות הפעולה, נקרא עו, משל למה שאיננו כח בנפש, שראוי לקרותו עו. נמצא ההנהגת תפלין של־ראש מהיובת השגחתו יתברך על כל הפרטים שיעשו למען התכלית שחקק ברוך הוא ונתן הכל ביד ישראל, כמו שכתוב (טעו מע) "הן על

פנים הקה"ק, ולפיכך כל השפע בכל העולם גם בדרגו הטבע הכל נחקק כפי להבוא לזה, ומשום כך יחד לטבע, ועד עלונו להשפיל שגם בנדידתו לא יעבט אהדות דבר, ונמצא שהשכל המשפיל התכלית נמשל בביכול, כמעורב בתוך ההנהגה, להחיות ולפעול כל הפרטים, עד שאין דבר קטן שלא יהיה מושרש בהתכלית, וכן יאמר לצד העולמים יתושי, וזהו תפלין שלדיה, שגם על השמאל ישנו הכל מה שכתוב בשל ראש, אכן ההבנה תבא לנו בכלל אהר, ולא נובל להפין מפני מה צריך פרט זה ומפני מה פרט זה, עד נבוא אל מקדשי אל, נבונה לאהרותם, כלומר שנבוא למקום השל ראש בעצמות השכל—ונבין כל הפרטים בפרטיותם, על-כן כלולים כל הארבע פרשיות בתפלין שלדיה באהדות ובלל, ומפורטים והלוקים הם בשל ראש, כי ההבנה הכוללת מהיבנת שחכל יהיה כפי מה שמתנהג ברצונו יתברך, ומה בא שמתחשבת הפעולות הנעשות גם בעת עשייתן הפרטיות לו יתברך שמו על-כן "נשבע ד' בימינו—זו תורה" הכוללת כל התכליות הנדול, ובורע עוה—אלו תפלין, הודיע נסמך לעוה: ורוע של עוה, שה"עוה" הוא למעלה ממה שמושבל דוקא על ידי הפעולות העוברות, שכן הבחנה בואת אין עוה, אבל הפעולות נעשות מצד ההבנה, המסדרת הפרטים בשכל שחין מהם, אס"כן השכל שבעצמות הפעולות הוא הודיע, הכח הפועל של העוה, וזהו שאמר "נשבע ד' בימינו", שמצד הבונה התכליתית מושרש בן—ברצונו יתברך הנכבד והגורא—שכל התכלית הוא רק בשביל ישראל, שהם עלו במחשבה תהלה (כ"א) וכו' (ו) "ובורע עוה" מושרש להשכיל גם בפרטיות הנפעלות מצד העוה, וזהו אם כן כל השפע שבא מצד ורוע העוה, הפועלת בדברים הנעשים בפרטים שלהם. על-כן מכמות הוא "אם אתן את דגנך—השפע המקיים—מאכל לאויבך—החצונים, ואם ישתו בני נבר תירושך—השפע המעטר ומנהיג ומזון לשמה לב ולעשות היל—אשר ינעת בו", כי השפע המקיים נתן מהשם יתברך בהסדר גמור, "עולם חסד יבנה" (מס"א פ"ט) אבל שפע להנהיג ולשנות בדעת והנהגה ישרה המתפשטת—זהו כל עמל האדם. אם כן אין צורך לומר שהש"ת לא יתן ואת להם, שהרי אין מדה זו בנתינתה כי אם להשיג בעמל, אבל כיון שבבר זכו בזה ישראל, ואמר האומר שהם גם כן יתנו, אומר לא כן, כי לא ישתו מעצמם, שלא יתערבו בשמחה זו אק"על"פי שהיא השגה תבאה על ידי מה אדם. מפני של תכלתי מוכן לא יושג.

והנה יש אוסף ויש מקבץ, וההפך ביניהם: המאסף מאסף למקום התכלית, (נמות כ"ט) "באסף את מעשיך מן השדה", והמקבץ מקבץ שלא יהיה מפורד ולא יהיה מוכן כלל אל התכלית. והנה עובדי הש"ת החולקים בדרבונ, יש מהם מי שמשכיל תכלית הענין ועושה דברים לשם פעלם, למען יבאו הדברים למקום הראוי להם, ומתם העושה מצות ד' בתוספת לב ונשמר מדבר מבווער, אק"על"פי שלא ידע תכלית ענין כלל, מכל מקום שומר הוא כחותיו שלא יתפורו בין חורים

הזרים עד שלא יובלו לבא ח"ו לכלל תכלית. והומים המקבצים במהלכים
 בחצר, לפי דברי הרמב"ם במורה נבוכים בחלוקי המשינים, והמאספים
 מביאים לפני המלך פנימה, וכמו בן סלוק הסרון והעדר בא גם מהמקבצים
 הם העובדים מיראה, ומעלה יתרה בא מהמאספים שהוא עילוי ויתרון
 ועטרה, אבל עצם תענוג עולם הבא, כל מה שישביל יותר יבין שהוא
 יותר הכרחי מכל הברה מוכרה המורגל, ויחיה התענוג כעל מלוי דבר
 מוכרה למיזמו, שהוא תענוג, (משלי כה) "מים קרים על נפש עיפה" מי
 כמו שהוא ותעלה מחויב הוא במציאותו, כמו בן השגתו מחויבת
 לשלמות הקיום, שהוא קיום באמת. על-כן המאספים, שבעולם הזה
 נדמה ליתרון, שם יאבלוהו, יבינו שהוא הברה לקיום. ומקבציו לא
 ישינו כל כך, רק עונג: "ישתוהו בהצרות קדשי", על-כן "דתה של
 תורה, אכילה מרובה משתיה" (מגילה יג), שהוא חיוב הקיום.

ובנין שהתפלין עון הם לישראל" כיון שאמרת שענין זה של תפלין
 הוא תכלית הפעולה במפעלים הנעשים, ובנימיות שמירת פעולתם
 הכל רק להגדיל התכלית האמתית ולהאדירו, מנין שהכל הוא בשביל
 ישראל, שנאמר, "וראו כל עמיהארץ כי שם ד' נקרא עליך ויראו
 ממך". שמה שנעשה בפנימיות ההנהגה המסותרת לא ישינו כלל, רק
 ישינו על-ידי מה שיתגלה מגודל הנסים, שיהיה כח ההנהגה שלהם שקול
 יותר מכל ההנהגה של כל העולם כולו, אס-כן יבינו מזה שעל אחת
 כמה וכמה שפעם הבלתי אפשר לבא כי אם מצד סבתו הגדולה ממנו,
 הכל בשביל ישראל, כיון שנובע מכל התכלית, והכלל יתברר לעין כל,
 על-כן "וראו ממך" שיראו מפני שפעם שבא רק על ידם, על-כן יתרו
 רק בכבודם של ישראל, למען שפעם, אס-כן מהו הדבר המתברר ע"י
 התפילין, הוי אומר ההנהגה המיוחדת לישראל, שאינה תלויה להתגלות
 דוקא בחוקות מבעיות שעומדים להפסד, רק בחוקי הנס שהוא הנהגת
 גלוי רצונו ות' העומד לעד ולעולמי עולמים. אכן יש הוכחה שהתפלין הם
 עון לישראל דוקא, אבל לאומות העולם אינם בגדר עון, שהרי אינם
 רואים רק הנהגה מסותרת שאין לה קיום, רק על ידי שיראו מישראל
 ומתנהגתם יכירו כי הכל שלהם ושנס יד השמאל מכון כנגד הלב, משכן
 המשפט והדעת, אס-כן מה יראו, רק תפלין שבראש, הנסים הגלויים
 זה ישנו. על-כן תפלין של ראש גם "לאחרים לאות", אבל שליד אינו
 אות כלל לאחרים, כי הם אומרים על-ידי סתר המדרגה בעוה"ק "איה
 נא אלהיהם" רק על-ידי אמתת הדעת, שנחלנו מתורה מורשה, נדע
 שאדרבא הם הם נפלאותינו ונוראותינו על-כן הם רק "לך לאות".

והנהגה בשכחות וימים טובים. הוא גלוי התכלית מהכלל בעצמו שנשגב
 ד' לבדו ואין צורך להשכלת פרטים, שהם חול בגלויים, רק
 כולו קודש, על-כן (פריפין לו) "הם עצמם אות", ובודאי המניח בהם
 תפלין הוי ולוול לאות שלהם, אמנם בחוה"מ שמוותרים במלאכת דבר
 האבד משתנה מצות הנחת תפלין לפי מנהג המקומות, כל מקום
 ומקום לפי מנהגו.

כי הנה אותם שאין להם חלק לעולם הבא, אם אמנם מצד עצמם כבר אבודים מחלק לעולם-הבא, בכל זה הם באים לחיי עולם הבא, כדמסיק בגמרא (פסולין קד) "כגלם באים להעולם-הבא, [כי] יקלטו [מלא] והם מכוונים בנגד קדושת חול-המועד המותרים רק במלאכת דבר האבוד, שסודם הם תקופת המשך תקון זה של ההבאה לחיי עולם הבא גם את אותם האובדים מחלק לעולם הבא, וכיון שעדיין יש מה לגמור ולתקן, שייך הנחת תפלין גם בהם, רק שיש לומר שתלוי בשרשי הנשמות, מי שצריך לתקן נשמה כזאת, נכון לו יחש של הנחת תפלין בחול-המועד, ומי שאין צריך לתקן נשמה כזאת אינו נכון ליחש של תפלין בימים אלו, ופני שאין אתנו יודע עד מה, נתחלקו המנהגים בזה לפי סדר המקומות, והמסבב כל הסבות מסבב כל נשמה לפי צרכה במקומה הראוי לה.

על כל פנים אלו ואלו דברי אלהים היים, ואולי אין צריך ברכה, שהרי ברכה אינה נאותה רק בנגד מצוה הטעונה ברכה, והתקון של הייחודים האובדים הוא כבר הו"ב ה שאינה טעונה ברכה (ככה כה ומספיק ד"ס הוכה). והשי"ת יכווננו כימי עולם לגלות את העזו והתפארת אשר לישראל עם קדושו.

הרוש ג

"נתנו על מצחו או על פס ידו — הרי זה דרך המינות" (מגילה כד)

הנה השכל והכה הם שני כללים, שהם חיי האדם בהתחברם. השכל הוא הכלל, שממנו כל הכמה וכל הנחמה ראויה, והכח — ממנו כל פעולה וכל מעשה. כאשר יהיה הכח בלא שכל הוא רק לבלע ולהשחית ולא לחיובק תקון, כי יקלקל בכחו. (מגיל כג) ובמשל רשע יאגף עם, אפ"כ, הכח אינו אלא שליח השכל, וכדאי חיי השכל מצד עצמם, יותר מעולים ומשובחים, ואין צריך לכה מצד עצמו רק כדי להעניק מטובו כפי האפשר גם לשפלים, דהיינו שתנפש המעשית אינה יכולה לקבל ציורי שכל מצד עצמה וענינה לפעולה, וכפי פעולותיה תצטוויר ולא כפי השכל לבדו, אבל כשהיא מצטיינת כפי הפעולות תצטוויר כפי העלוי שיש בפעולות, דהיינו נושא הפעולות שהוא השכל בודאי, והוא עולה לכה בכל דבר וענין בכל הנדרגות, מכל מקום מצד התולדה שנמשכת מתכור השכל והכח, לערכו, הכח קודם להשכל, משום שהכח הוא בסוס וכלי לקבל השכל, כדי להעלות

על ידו צוירי זמתי והנה הנבתי והנבך היא מקור מים חיים, מפני
 נהיה באור השכל ובכחו הכלתו גבולי יתה כהנו, ואצלו סתחלק לפי
 הנושא והמקבל, וכל האשיות הוא לד', נבונים, נחומים, וכוונת בהם, להורות
 באי כי אומתי ותפתי כהותו של אדם ושבול, כשידע כי בהתחלתם
 קודם שיתחלק השכל לפרטי משפטים, והנה קודם שיתחלק לפרטי
 פעולות, — לד' הוא, ונבנתו והסדרו, ואז בשיתחול השכל לפרטי פרטי
 קודש בקדושה ושלמות אמת, יבא עם הכמתו לאור באור החיים
 את פני ד' אלהים, וכן הכה כשידע שהתחלתו בכלל לד' הוא, לא
 ופרטנו כי אם לפי השכלתו בהתחלתו בדברים קדושים, שרצון ה'
 בכך הוא, והנה רע ידע מי שלא ישום לבבו להתחלת השכל והנה,
 כי כיון שה' פרק עול השכל בהתחלתו ולא הכיר כי הוא יתברך
 (דניאל ב'), יתב חכמתא להביטין', יתיר רצונות הכמתו באזהרות
 עקלקלות ויטעה בתוהו לא דרך, על-כן (תלמי קי'), „ראשית חכמה
 יראת ד'", שהוא לחבור שממנו יתברך ראשית החכמה, וזהו גס'כן
 אמרו (משלי ד) „ראשית חכמה קנה חכמה", שתדע שהחכמה קנין ולא
 עצמי בגופו, רק קנין ממי שהקנתו לך הוא ד' ית' כמו שהקנה מצואותך לך כן
 הקנה לך חכמתו, ואם לא יוסד יסוד זה בהתחלת השכל, או אחר שיפסל
 הפסל ותנסך המסכה צרה כהתכנס אי אפשר כלל לרפא שבר ודופי,
 וכמדיכן חכה ישום לבבו שהתחלתו והיותו הוא מנדברו יתברך, וכשיעשה
 כל פעולה, ידע שהוא שואב מים חיים מבאר ישעו יתברך. תופת ידיעה
 זו תנחה את הכה לעשות רק הטוב והישר, אבל כשיפרש הכה בלא
 דעת והבנה, והמעשים יצאו מבוהלים ודחופים, כבר היו הודתם ולודתם
 שלא בקדושה, ודומים לחלל גבו כהונה, ולסמור, שלא יבאו בקהל ד',
 והנה חכמיא הוא אדם בליעל המורד באורו, מצד שהשם יתברך
 נתן לו שליטה בזה לשכלול עולמו, והוא כפילי, כי בודאי ענין המרידה
 היא מפני שלא יביר תכלית יהודו וטובו האמת, שזוכים הדברים בן
 יתברך, על בן ממנו מתפשט כל ככילות ופתות לפי ערך ההדרגה
 כי הוא כפיל לפי ערך מצבו, כמו „מלך מיפשי" והסנה לוציאתו
 מתחום הקדושה הוא ודאי מפני שלא שם לב להתחלת כחו וחכמתו
 על-כן ימת לצד אחר, כי אם היה משים לב להתחלתו לא היתה
 לו כלל נמיה אחרת בפוטום, כיון שכבר היה הכלל מתקדש, מאין
 יבטאו הפרטים.

והנה התפלן שלדואש הוא מעלה את המחשבה והשכל, לתביר כי
 כשיבוא השכל למה, בא הוא מתפלן, שהוא מותן השכל,
 „יתב חכמתא להביטין", ואחר כך כל שכל שישבול, הכל הולך נכחו,
 והתפלן בודיע מקום הכה, כי ישבול שהשם יתברך מותן כה,
 וכל פעולה כהנית שיעשה, תלך לעובת קדושתו.
 אצלם כל זה, כשיתן התפלן שלדואש בנופת המנה בולג, —
 שהתחשבה והשכל מקורם שמתחיים במות על ידו אור
 החכמה השורה יב, אך באמת הנשבת הוא מקפת ואינה מתאחדת
 למנו

לגמרי ברוח החיים שבבשר המוח, מ"מ עלול השכל בודאי להשתנות מצד שני המונים שבבשר הנושא אותו, ע"כ מן מקור נאמן הבין לנו הבורא ית', מקור חיים, שנדע שכן הוא באמת שהשכל בא ממקום גבוה מאת השי"ת, וגדול הוא בעצמותו מכל עניני הנוף ופעולות הנפש המעשיות וקדושתו גדלה, כי חלק ד' הוא. וכיון שתכלל דהיינו השכל, ידע האדם שמאת ד' הוא שחופף דהו על ראשו, או בשישכול בפרטים ימצאם גבוהים למבין ומיושרים לפי הפין ד', שותו תכלית כל תקוה וחמדה. והורוע, מקור כלל הכחות, ישים עליו התפלגין של יד, להבוד שכלל הכחות ממנו יתב' נשפעים והוא ית' גורן לו חסדו—הכה הכללי, ובשיפרט זה הכה לפעולות לא יהיה בו כ"א מה שבכלל, אבל הלילה שיהלקו הכחות והשכליות ב"ו ע"ל קודם שימת לבב לשרשם ה"ו, אולו מים מני ים, ונהר יתרב ויבש" (יו"ט ד'). והו "עין הדעת טוב ורע", (בראשית ג) כי על ברהנו צריכים אנו לומר שנמצא שכל נעלם בתוך כל מאכל, שהרי אין כל דבר נמצא כ"א בנושא שיש לו הכנה לזה, וכיון ש"ע"י המאכל מתגדל ג"כ חומר המוח, והשכל נשא בו, מכירים אנו ע"כ שיש במאכל חלקים מוכנים לשכל, אבל הם מוכנים לשכל כללי בלא פרטים, והפרטים יעשם האדם כבחירתו לא בטבעו, ע"כ במקום הפרטים—שם מקום העבודה והובת שימת הלב להכיר את קונו ית'. אבל בעין הדעת היתה הכונה שהשכל יחול עליו פרוט, ונמצא שנפרט השכל כלא בחירת האדם רק מטבעו, וכיון שכבר נפרט שלא בהכרח של קודש הרי הורנו שלא בקדושה וגם לידתו, ע"כ בהכרח יצטיח קוין ודררה, וצריך צרוף, והוא נוחמת הגחש בין מצד הכה בין מצד השכל, שגם בכה יש זה בדרך הכנתו להפרט ככה, וצריך שתקדם יראת ד'—טהורה, לכל.

ותנה כל התורה כולה באה למהרנו מנוחמת הנחש הארוה, על"כ דוקא בנוכח מקומם. השכל לשכל, והכה לכה. ומקום התפשטות המהשבה בכל הנוף, וכל צדדי המוח צריכים להיות מתפשטים דוקא מכלל קדושת התפלגין, אבל לא ח"ו כשהתפלגין הם למטה ממקום התפשטות, או יש כה נוסף למינות בשכל ובכה, שיצאו מהקדושה בפרטיותם. והיינו, על מצה"ו שכבר השכל מתפשט מהמוח אל המצה, ועל פס ידו"ו שכלל הכה מתפשט מהורוע אל היד לתת חול לכל האצבעות, כל חד בפום אדהיה ודרך קבלתו, הוא ממש "דרך המינות" שאינם ילדי קודש כי אם ילדי זנונים דילידו מוונה נפקת ברא הוין לתחום שבת קודש לד', והו שאמר הבתוב (דברים י"א) "ושמתם את דברי אלה על לבבכם", דהיינו מקור הכה, ועל נפשכם" הנפש החכמה המחיה מקור הכללי בשכל, וקשרתם אותם לאות על ידכם" מצד הלב והכה, והו למוטפות בין עיניכם" מצד הנפש והשכל.

והנה התפלגין הם עני לישראל, שכל דבר שנשוא על"פי חומר, משתנה בהשתנות החומר, וכיון שהשכל הוא האור שעל"ידו אנו יבולים להיות דבקים בצור העולמים ית' שמו, איך יונה להפסד ותקלה, אך בשיופדין המוג ישתנה השכל, ואפסו המידותיו. על"כ

כתפלין אנו קונים קדושת שכל, שמתעלה משנויי המזגים הטבעיים שלא יפעלו בו כשיהיה שומר תורה ומצות. והנה אומות העולם שאינם מזהירים כ"א על שבע מצות ב"נ, שמווסדים ומושרשים גם בטבעו של אדם, השכל המעשי שהם צריכים לו לא ישתנה מצד טבע החומר כ"כ לפי מקור תולדתו, אבל ישראל שנתעלו לתרי"ג מצות, אורות קדושות שאין יסודותם כשכל הטבעי כלל, ממילא השכל הטבעי שכנוי על שרשי החושים מתנגד לאותו השכל המעשי שהם צריכים לו ואיך יקום. על-כן יחיש מ'פלט לו ע"י תש"ר ביהודה, שממנו מקבל ג"כ תש"י. ולפ"ז נראה כי שתים הן הפעולות בזה: א', הוספת השכל הכללי המהור מערובי עכירת החומר ועלולתו לשנויים. ב', לקדש השכל ששורה כבר ונפרט מאליו ע"י החושים ועבודת העולם. וכמו-כן הכח הנפרט, לחוקו שיהיה שואב חיותו ונגרר אחר השכל המהור, שהוא במקום שאין היך שולטת בו, וזחו מוטפות וזכרון, כי מוטפות תכשיט מחודש זה אינו בפנים כלל, וזכרון להזכיר מה שיש בפנים ונעלם, כי יזכור עי"ז כי החושים שפרטו השכל והכח בלא שימת עין על מקורם, הוא במשנה ושכחה, ויזכור כי רק ד' הוא הנותן כח לעשות חיל, פרטי. וזהו קשר של-תפלין שבמקור מאחוריו, כמו שרודף להשיג אחר מי שכבר עבר לפניו, דהיינו להשיב אל קדושת הכלל גם את השכל הנפרט, והוא כנגד העינים שהעינים כבר פורטים כל ענין, כמו "עיני העדה" שהוא השכל הנפרט להחנהגה ורודף אחרי הנשפטים ומשיבם ומקשרם, — וע"כ מקומו במקום שכלה התפשמות השכל, ומתחיל הכח לקשר שניהם יחד, כי חזק השדרה הנמשך מהמוח הוא מקור הכח בגוף ובאברים. "וזכרת את ד' אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל".

דרוש ד

רבי אלעזר הלש על לגביה ר' יוחנן, הוא דקא גבי
בבית אפל, גליה לדורעיה ונפל גהורא, הוויית דהוה
קא בני ר' אלעזר, אמר ליה אמאי קא בבית זכו' —
אמר ליה להאי שופרא דבלי בעפרא קא בנינא, א"ל
על דא ודאי קא בבית, ובכו תרויבו" (ברכות ה)

רע"ד מלבד מה שהענין צריך באור, עוד קשה הלשון "דבלי בעפרא" שהוא לשון חוה שעבשיו הוא בלי, או עבר, וזו חוה היא ר"י וזוהי לו לומר "דיבלי בעפרא", וגם אם נדחוק שכן משמע הלשון, יקשה מהא דלקמן (דף יט) "אמר אבוי לא מיבעי לי לאינש למימר חבי דאמר ר' שמעון בן לקיש וכן תנא משמיה דר' יוסי בר' חנינא לעולם אל יפתח אדם פיו לשון", וא"ל דפליג אדהתם, דהא מיתני ראי' מקרא.

ונראה על-פי משי"כ המפרשים, הטעם דלא נפל נהורא מפניו דר' יוחנן, משום דאיתא בירושלמי (ברכות פ"ג סוג' ברא"ש נט"ק"ט) דר' יוחנן מצד שהיה חושש בראשו לא הוי יכול להניח תפילין ש"ד, והנה נודע, דתפלין של יד לית לה מגרמה בלום (זוהר פ"ג נ"א), וכשהמוחזין מסולקים, או אדרבא כל קלמול וחסרון בא מזה, ורגליה יורדות מות. רק כשנאנס או אמרינן (מנחות לה) "תפלין ש"ד אינה מעכבת את ש"י", משום דהיתה כאלמנה ולא אלמנה" (מסדרין קד), א"כ מאיר בה בסתר המדרגה, אבל אז בעוה"ר שכיבת לעפרא. והנה ר' יוחנן היה מעין שופריה דיעקב אבינו (עיי' צ"מ פד) א"כ נאחו בתפארת ישראל, ואינו דומה—אונס שמעלה עליו הכתוב, כאילו עושה התקון בפועל, כמו שאינו דומה—רצוננו לעבוד עבודת המקדש, כמו שאילו נעשה ונכנה, וכמו שיבנה במהרה בימינו. כי עכוב השלמות בפועל הוא אות לשליטת הסט"א ואחיותה בעשיה, והוא כל עיקר הקלקול והגלות, מצד שלא נתקנה עדיין מלכות דעשיה, וישפחה ירתא. באתר דמרי ביתא תלא זייניה, כולבא רעיא קולתיה תלא" (סס) כנודע בעוה"ר, א"כ בודאי מצד שלא זכו ישראל לקרוב גאולה, גרמו העונות שלא היה ר' יוחנן יכול להניח תש"ר, א"כ בעוה"ר שופרא דתפלין ש"י ג"כ בלי בעפרא. וזהו "לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר" (ישעי' ס"ה) כי פאר היא מעלה ויתרון, וההבדל בין עפר לאפר בערבי הענוה כתבנו במק"א, כי עפר הוא מצד גריעות תולדתו כחסרו הגפסד, שאין לו במה לזוז לבו עליו, ואפר הוא מצד שקלקל המשובח שהם קדושת כחות נפשו, והנה השלדראש מפאר וסוציא לאור יתרון קדושת ישראל שהננס השי"ת בכחות גדולים וקדושים בנפשם לעמוד לפניו, וכשהיצר הרע מתגדל עד שבועט ח"ו בתפילין ש"ר, או אדרבא מצד שפע המעשה נתחפך לרועץ ונתקלקל יותר, שמשתמש בכחותו הרמים לנאצה וחבל נסרין ח"ו, א"כ נעשה אפר מפאר, וכשיוחזר הפאר יהיה תשובה מאחבה, כי "ובחסד עולם רחמתוך" (סס נד), וזוונות נעשו לו בזכות" (יומ"ט פו) א"כ מאפר יהיה פאר ודאי, אמנם כשנאנס מלעשות מצוה, ודאי לא נעשה קלקול בהנחת השלידה, שחרי. מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה" (קדושין מ). וממילא קדושת הנפש מתעוררת לקודש כפי סקורה, אלא דאונסה כפאן דלא עבר וא"כ לא בטל מ"ע, אבל לא כפאן דעבר, (ירושלמי גיטין פ"ז ה"ו ועי' ס"ד ח"ו מ"ס ס"ה ס"ג) דעכ"פ לא עשה הפעולה עד שיהי' מלך על כחות השמאל לגמרי, ועד שיהיו בטלים ממש בהנהגה, דהיינו שיהיה שם ד' נקרא סאליו, כמו שדרשו רז"ל על "וזהו נקראים": "מאלוהין" (מגילה טו), דהיינו, משימים עצמם כבהמה" (חולין ב) שכתבנו במק"א: בלא בחירה כמעט, רק נמשך אחר רצוננו של סקוס ב"ה באחבה רבה בלי מצרים, שאז העפר מתעלה, והיה מתעלה העפר ע"י ר' יוחנן והיתה תשועת גדולה. אבל כיון שהסט"א נצחה בעוה"ר בעשיה שמפני טכאובו ואונסו לא הניח תפלין ש"ד: "א"ל דבכי אהאי שופרא—הנלי לדרעי—דבלי בעפרא", והוא עיקר הבכיה, וזה גרם שלא

שלא נתגלה אור הישר ור' אלעזר דשקול פבל העולם כולו, עד דא"ל קודשא בריך הוא, ניהא לך דאפכיה לעלמא מרישא, וא"ל, אלעזר ברי זכו' (עי' תענית כה) הו' גני בבית אפל ומוטל בערש דוי, ועל זה ראוי לבבות, עדי יאמר ד' (עמוס ט) קום בתולת ישראל" (עי' ברכות ד)

דרוש ה

„והסרתו את פניו ראות את אחוריו“ (שמות לג)

אמר ר' הנא בר בונא אמר ר' שמעון הסידא

פלגד שהראה הקב"ה למשה קשר ש"ת" (ברכות ו)

יש לבאר על פי מה שכתבנו במק"א על מה שאמר רבי על לוי (יזמות ט) „כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו“, שהוא פלא למה יחרפהו. ונראה עפ"י סאי דאמרינן (עירובין סד) „היכי דמי שתוי והיכי דמי שיכור, שתוי כל שיכול לדבר לפני המלך, שיכור כל שאינו יכול לדבר לפני המלך“, והענין, כי סבת פעולת השכרות שמתחלפת בטבע בין שותה קומעא לשותה הרבה, הוא, כי המוח שהוא בלי הדעת והשכל לא יפעל כ"א בהיותו זך ונקי מצד חסרו, כי האדים העולים מחמת האכילה אל המוח באמת מערבבים אותו מעט אחר האכילה, מ"מ מפני שעולים בטבעם בהדרגה הראויה הם מורכבים כל מה שיעלו אל על עד שבבואם אל המוח לא יפסידו חסרו מלחשוב מהשבה, מפני שכבר הוכשרו האדים ג"כ להיות קרובים במזגם לתכונת המוח, הראוי להיות מרכבה לרוח החיים ואוצר הדעת, אבל כאשר ישתה לשכרה, אז גרוי הדם יפעל מהירות תנועה יתרה ויעלו האדים אל המוח בלא הדרגה טרם המהרו.

והנה המוח מתחלק לפלגות: כחות המזימה והשכל נתונים במוח שלפניו. אבל המוח שיורד באחוריו, הנצמד לחוש השדרה, הוא במקום הסדור הנותן סדר לפי השכל לפעולות הגוף, הוא יסדר בעמי הרגל לפי הנהגת השכל והזכרון, ויסדר התעוררות כלי הדבור לפי הרצון הפנימי לבטא בהם. ונמצא שאינו מקור לחדש פעולות והנהגות שבליות, רק לסדרם לפי המונה בהמוח הנתון לפניו, והנה מי ששתה רק מעט לא יעלו אצלו האדים כ"א במורד המוח, במקום הסמוך לחוש השדרה בסוף הגולגולת, שהוא פועל הסדר. על"כן שכלו לא יפסד כליל, כי לא עלו כ"כ אדים למקום השכל, וידע מכל מה שנעשה עמדו ומה שהוא עושה, רק שסדרו נתבלבל ולא יהיה איש לשון לדבר לפני המלך, כי לא יוכל לסדר את דבריו ע"פ סדר ותבכים הגון הראוי למי שמדבר לפני המלך, אע"פ שדעתו צלולה עדיין במדה המתחששת לעצם המונה בכלל, ואינו דומה למי ששתה עד שגרם עלית האדים למוח העליון, שהוא אינו יודע מאומה מכל אשר לו ועמדו.

והנה, לוי, שהיה גדול"דעה ואמר לרבי דבר שבעיניו לא יוכשר, ורצה

להודיע מעלת לוי, שמצד שכלו הישר א"א כמעט שימעה רק אולי לא סידר הדברים בראוי ויצאו שלא בבנות שכלו, וזהו במדומה לי שאין לו טוח בקדקדו, שהמונהג לתרגם קדקוד: חלק אחרונים שבמוח לצד העורף. והנה סבל מה שאנו יודעים ומשינים על ידי קבלת חכמת אמת, מהנהגתו ית' וכוות רצונו, שהקק בהם צור עולמים את כל היקום, אין אנו יודעים מאומה ממעמי עיקר המציאות למה הוא בדרך זה ובאופן זה, שהיא חכמתו הבלתי מושגת כלל, וכל חכמתנו והשגתנו אינה ב"א ביושר הסדור והיחש, לפי המונה שסדר הדברים ומהותם הם באופן זה המתגלה, אנו יודעים מעם נכון למה כך נסדרו לפי ערך שכלנו ג"כ.

למשל, אנו משינים מעם נכון למה במקום העין נקב פתוח, ונתרין שנעשה בחכמה למען יוכל לראות ולא יסתמו העור, אבל אם נשאל הלא ביבלתו ית' לעשות שלא יהיה העור סתירה כלל לראות העין, ע"ז לא נשנו מעם. וכיוצא בהם בכל מדרגות העליונות, רק שלפי החוקים שימד, — שבה הראות יתבטל על ידי מסך החוצץ — אנו מכירים מעם חכמה בזה, (ועין ב"פרקי משה" להרמ"ס ז"ל בויכוח עם גאלוס) א"כ הוא רק הוראת סדר הענינים ולא מקורות מעם חדושיהם באופניהם, ובאדם כח הדומה לזה, הוא במוח שבאחוריו, טוח שבקדקדו. וזהו שאמר, "וראית את אחורי" והיינו "קשרדשלתפלין", שהוא עומד על מקום זה ממש, ומועיל להשפיע על המוח הזה שפע קדוש בסדור נכון שיהיו כל מעשיו מכוונים לשם השם ית' ולכבודו. ובדאי מעמי של זה הסדר קשורים בתבטה עליונה קדושה ואדירה עד מאד, והיינו, שהוא קשור בקדושת התפלין עצמם. אלא שבתפלין, ענין העצה העמוקה, בכללי ופרטי סוד המציאות, והמונה למה הוא כך דוקא — זהו לפני לא ית' א"י, ונמצא שענין קשרדשלתפלין מועיל שיהיו מעשינו מסודרים ע"פ חוקיו ית' בחכמה ודעת, ונותן כח לשליד לפעול בהשפעתם, על סדר המעשים כולם שיהיו בקדושה ובטהרה על פני תורתנו הקדושה, היינו ואורך ימינו לעד.

דרוש ו

"הוא"ש היה מסדר הברכות עד עומד ושמאל בתפארת, ואז היה מניח התפלין ומסך עומד ישראל בתפארה" (שו"ע או"ח סי' כה ס"ג)

"ל שיש ענין גדול לתפלין ב"עומד ישראל בתפארה" עמוק קצת יותר מפשטן של דברים, שהוא לפי שחתפלין נקראים "פאר". דיש להבין מהו "עמדת" ומהו "תפארת", שנאמר (יש"ע סג), והיות עמדת תפארת ביד ד'."

ו"ל שבכל שני דברים שמצטרפים יחד, יש שני אופני צדוף: לפעמים יש דבר שצריך לו כח גדול, ואין כח א' מספיק, מפני שהוא עושה רק המהצח מהצריך או פחות, מצרפין לוח כח אחר, כמו משא

שאין אחד יכול להרימו מפני כובדו, מוצרף אחר עמו, נמצא שזה מין הכח היה מצוי גם באחד לבדו, אלא מפני שלא היה מספיק לתכליתו הוצרך לצרף אליו משנהו. ולפעמים, מין הכח הנולד מחבור השנים, לא נמצא כלל באחד לבדו, כמו שהינת הקסח ע"י ב' אבני הריחים, דלא שייך כלל לומר שבאחד מהם היה הצי כח המהינת.

והנה לענין נוי והוד, ג"כ נמצאים אלו שני הדברים, שהנה צורת האדם ודאי נאה היא ובפרט צורת מלך, ככתוב (דניאל יא) "הוד מלכות" והנזר הוא ג"כ דבר נאה ומפואר במלאכתו, וכאשר יפול העין על תואר מלך לבדו בלא נזר, יפול ציור נאה בציורו, וכאשר יפול על הנזר, ג"כ יצטייר אצלו נאה, א"כ בהכרח כשיתקבץ אל מקום אחד, הוד מלכות ונוי הנזר, יתכפל ציור הנאה ויוסיף חמדה, אבל עוד יש נוסף לזה, כי הוד המלכות נאות לעטרה, והעטרה נאותה להוד המלכות, ובהקבצם יחד יולד אור הדר חדש מה שלא נמצא מינו מקודם באחד מהם, והנה עטרה הוא לשון הקפה בסו (שמואל א כד) "עוטרם אל דוד", והוא מיוחס להוד הנזר המקיף את האדם, ומוסיף מצד שבפל נוי על נוי הקדום, מצד הנפל, אבל תפארת הוא פאר עצמותי הנולד בהדבר המפואר.

והנה תפלין הם בעצמם יש בהם קדושה רבה ואור גדול ודאי, ונפש האלהית שבישראל ג"כ גדול אורה לאין תכלית, ומת שהקב"ה עטר אותנו בתפלין, היה די טובה אם היו המתנות נכפלות מצד כפלים, שקדושת הנפש ורוממות מעלתה היא מתנה ממנו ית' כמשא"כ ע"ז (סיר קטירס ז) "בת נדיב", וכש"כ במק"א, והתפלין הם ג"כ מתנה טובה, אבל השי"ת תוכן רוח ונפש ונשמת האיש הישראלי, שיהיה מקביל כל"כ לקדושת התפלין, עד שבהתקבצם יחד יאיר אור חדש נאה והדר ופועל גדולות, מה שלא ניתן כלל בכח אחד מהם לבדו. והנה המתנות כשהן לעצמן זהו צדקת השי"ת אשר נתן לנו, אך חבורן יחד נתן לנו שנעלה אותנו בפעולותינו, ותהיה תוספת האורה שתולה על ברכי פעולתנו, גדול ממה שהוא בכל א' בפני עצמו: אפילו ע"י קבוצם, וזהו הסוד גדול מהשי"ת שלא די שזכה אותנו בפאר הכוש קודש, רק עוד הוסיף לעטרנו בכבוד, שנתיה אנחנו עולים ומשלימים את עצמנו בפועל ידנו ובתורתנו, וזהו "עומר ישראל" שעמד אותנו בעטרה עומדת ומקפת, שגדול תפארתה מצד עצמה, והיא נוספת על הוד נפשותינו, שעטר אותנו גם בהן. אבל בתפארה, הוא עוד פאר חדש נולד מקבוץ שניהם יחד, מה שאין בכח כל א' לבדו כלל, וזהו ש"פאר" היפך מאפר, ד"אפר לאו בר גיבול הוא" (ספתי יס), ואינו מתדבק בו אחד לחברו כלל, ולעומת זה, פאר משתלם לענין אחד לגמרי, לפי זה נמצא שהתפלין עצמם מתעלים, מצד קדושת ישראל, והקדושה הזאת שורה על הנשמה.